

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมัธยมศึกษาในประเทศไทย เป็นการศึกษาหลังประถมศึกษา 6 ปี แบ่งชั้นมัธยมศึกษาออกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี กับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี การศึกษาภาคบังคับของไทยตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กำหนดให้เด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาเมื่ออายุย่างเข้าปีที่ 8 และพ้นเกณฑ์เมื่ออายุ 15 ปีเต็ม หรือ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทย คล้ายคลึงกับการมัธยมศึกษาแบบประสม (Comprehensive High School) ของสหรัฐอเมริกา แต่ในสหรัฐอเมริกายึดหลักการสำคัญแนชัด 3 ประการคือ

- 1) ให้การศึกษาทั่วไปที่เรียกว่า วิชาสามัญ ทุกคนเรียนเหมือนกัน
- 2) ให้แผนการเรียนเป็นวิชาเลือก
- 3) ให้แผนการเรียนระดับที่น่าพอใจ สำหรับผู้เรียนที่จะประกอบอาชีพ

การศึกษาที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศนั้น อาจจำแนกออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ การศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามธรรมชาติวิสัย โดยการศึกษาทุกประเภทเหล่านี้ จะต้องมีความมุ่งหมายการพัฒนาที่มุ่งให้เป้าหมายการพัฒนาประเทศ บรรลุผลอย่างประสานสอดคล้องกัน จึงจะถือว่ามีความบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบ และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบใหญ่สามประเภทนั้น ย่อมมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศด้วย แต่จะมีบทบาทมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดทำแผนและการนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การวางแผนการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการนำนโยบายทางการศึกษาที่กรมสามัญซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดไปปฏิบัติให้บรรลุผลในขณะเดียวกันก็มุ่งพัฒนางานประจำตามโครงสร้างองค์กรแบบทางการของโรงเรียนด้วย แต่ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนประเภทใด ข้อควรคำนึงก็คือ บทบาทของการวางแผนการศึกษาในโรงเรียนมัศึกษานั้นต้องมุ่งให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกาได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้สรุปสาระสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษาไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพและวิชาการ อย่างมีคุณภาพพอที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และ พัฒนาให้ผู้เรียนระดับนี้มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เห็นความสำคัญ และคุณค่าด้านศิลปะ วัฒนธรรม ทักษะการ และ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งขยายการศึกษาระดับนี้ให้กว้างขวางจนเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

นโยบายในการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นให้ผู้เรียน

(1.1) มีความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร

(1.2) มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพ และวิชาการเพียงพอจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

รู้เพิ่มเติม

(1.3) มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ทักษะการ และ สิ่งแวดล้อม

2) เร่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งในด้าน เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐานสูงขึ้น สามารถ ประดิษฐ์คิดค้น และนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ อย่างมีคุณภาพ

3) เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้กว้างขวาง และเป็นธรรมมากขึ้น โดยเน้นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ

4) เร่งรัดปรับปรุงและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้น โดยมุ่งให้นักเรียนได้รับการ ศึกษาติดต่อกันจนกว่าจะมีอายุย่างเข้าปีที่ 15 เว้นแต่เป็นผู้สำเร็จมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

5) เร่งจัดการศึกษาให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวข้องหลากหลาย ในรูปแบบและวิธีการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริม การเรียนอย่างต่อเนื่อง

6) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความสามารถที่จะ เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระได้

7) เร่งพัฒนาครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การสอนเชิงคิดวิเคราะห์ มีความมานะ เป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถนำทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

8) ส่งเสริมให้หน่วยงานการศึกษา และสถานศึกษาที่มีความคล่องตัวในการบริหาร และการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้มีการระดมการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

9) เร่งพัฒนาระบบข่าวสาร สารสนเทศทางการศึกษา และที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผน การบริหารและการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาดังกล่าวแล้ว ซึ่งจัดไว้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ไว้อย่างชัดเจนว่าจะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปีเป็น 9 ปี โดยให้อัตราการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าสู่มัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน (2535) 46.20 % เป็นไม่ต่ำกว่า 73.00 % ของผู้จบชั้นประถมศึกษาในปี 2539 หน่วยงานที่ต้องสนองตอบตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ก็คือสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2535 ดังต่อไปนี้คือ

1) ให้สถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู - อาจารย์ในสถานศึกษา เพื่อดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ให้สถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการฝึกหัดครู กรมศิลปากร กรมการศาสนา กรมการศึกษานอกโรงเรียน รณรงค์ด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผู้ที่จบระดับประถมศึกษาเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในระบบและนอกระบบให้มากขึ้น ตลอดจนดำเนินการช่วยเหลือให้เด็กที่ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเข้าเรียนด้วย

3) ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน และฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพ เพื่อการมีงานทำ และการประกอบอาชีพอิสระ โดยเน้นการเรียนการสอนพื้นฐานด้านอาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น สำหรับสถาบันอาชีวศึกษา ให้กระจายการจัดการศึกษา และฝึกอบรมด้านวิชาชีพไปยังระดับอำเภอให้มากขึ้น

4) ให้หน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาจัดการเรียนการสอน และหรือกิจกรรม ส่งเสริมประชาธิปไตย โดยมุ่งให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนรู้จักปรับตัว และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรู้และเห็นคุณค่าในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5) ให้สถานศึกษากวดขันเรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) โดยเน้นการเรียนการสอน ภาควิชาปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

6) ให้สถานศึกษาส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ทางวิทยาการ ใหม่ๆ จัดการแสดงผลงานที่เกิดจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และผลงานที่แสดงความสามารถใน การผลิตของนักเรียน นักศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาให้เร่งผลิตวิศวกรช่างเทคนิค และ บุคลากรทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองตอบต่อความต้องการ กำลังคนในการพัฒนาประเทศ

7) ให้สถานศึกษาร่วมมือกับวัดและศาสนาจัดโครงการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของ นักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยฝึกฝนอบรมและปลูกฝังให้รู้คุณค่าของศาสนา มีการปฏิบัติ ตามคุณธรรม 4 ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันและค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตลอดจนร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของประเทศ

8) ให้หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาร่วมมือกับองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนใน ท้องถิ่น ระบุว่าให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในสถานศึกษา ปรับปรุงอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนช่วยแก้ปัญหามลพิษทั้งทางน้ำ อากาศ และเสียง

9) ให้สถานศึกษาสร้างความสัมพันธ์กับภาคเอกชนและชุมชนเพื่อมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การดำเนินงานด้านการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม เช่น การตั้งกองทุนหรือมูลนิธิช่วยเหลือ นักเรียน การปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา การรับนักเรียน นักศึกษาฝึกงานในสถานประกอบการ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานของกระทรวงอื่นๆ ในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้สูงขึ้น

10) ให้หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาจัดกิจกรรม และดำเนินการเกี่ยวกับการ ส่งเสริมและพัฒนาครู - อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ เทคนิค การสอนและการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ครู - อาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งเป็นตัวอย่างการประพฤติตน ที่ดีแก่ศิษย์

11) ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน และ กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ การขาดสารอาหาร การติดสารเสพติดและการป้องกันโรคเอดส์

12) ให้หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆที่กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานอื่น อาทิ จังหวัด อำเภอ และชุมชน จัดขึ้นตามความเหมาะสม เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การจัดงานวันเด็กแห่งชาติ เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมุ่งหวังในปัจจุบัน (อ้างอิงใน กองการมัธยม , 2535) ใช้ปรัชญาแนวก้าวหน้า " พัฒานิยม " (Progressivism) คือจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม (Social progressive) ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามความสนใจ ฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการ ให้ได้กระบวนการ วิธีการในการทำงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมจำเป็นต้องมี วัสดุอุปกรณ์ และปฏิบัติ ถ้าพูดตามปรัชญาการศึกษาคือ " ปฏิบัตินิยม " (Pragmatism) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบ " สังคมประสบการณ์นิยม "เรียนด้วยการปฏิบัติ เรียนจากประสบการณ์ชีวิตจริง เรียนด้วยการทดลอง (Social Experimentalism) หรือ (Instrumentalism) คือเน้นการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม เน้นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะ จัดการศึกษาโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางกิจกรรมการเรียนรู้ (Child centered)

นายธรรมนุญ วิสัยจร (2537)รองอธิบดีกรมสามัญศึกษาได้กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการชิงดีชิงเด่นแก่งแย่งกัน ซึ่งเป็นการทำลายภาพพจน์ของผู้บริหารให้เสื่อมลง และเป็นเหตุหนึ่งที่ชะลอผลงานกรมสามัญศึกษา จึงเห็นควรที่จะให้มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับของโรงเรียนตามบัญญัติ 10 ประการ เพื่อสร้างจรรยาบรรณให้แก่บุคลากรของกรมสามัญศึกษา และควรมีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในด้านวิชาการและประสบการณ์อื่นๆ คือ

- 1) ให้หาข้อเสียเปรียบศัตรู โดยสร้างผลงานที่ดี แต่อย่าหาข้อเสียโดยเหยียบย่ำผู้อื่น
- 2) อย่าทำลายผลงานของผู้อื่น แต่เสริมสร้างสิ่งที่ดีและแก้ไขสิ่งที่ไม่เหมาะสมด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์
- 3) ไม่นินทาว่าร้ายผู้บริหารเก่าที่ย้ายไป
- 4) ไม่วิ่งเต้นเพื่อความก้าวหน้าโดยทำลายผู้อื่น
- 5) อย่าวิจารณ์ผู้บริหารในทางที่เสื่อมเสียให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นฟัง
- 6) ผู้บริหารต้องไม่เห็นแก่ได้ แต่ควรคิดว่าจะทำอะไรแก่โรงเรียน
- 7) รักษาความลับของผู้ร่วมงาน และไม่นำมาเป็นเครื่องต่อรอง

- 8) อย่าดูถูกเพื่อนร่วมงาน แต่ควรให้เกียรติกัน
- 9) ให้เกียรติกับผู้บริหารเก่าหรือผู้ที่เกษียณ
- 10) ควรเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในงานที่ชอบ เพื่อรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้บริหาร

จากคำกล่าวของรองอธิบดีจะเห็นได้ว่าการที่สถานศึกษา หรือ หน่วยงานใดที่บุคลากรไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มุ่งที่จะหาประโยชน์ให้กับตัวเองแล้ว สถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้นๆ จะไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปในสายงานด้านวิชาการนั้นมีปัญหาในการจัดการอยู่หลาย ๆ ประการ ซึ่งสามารถนำมาสรุปภาพรวมกว้างๆ ได้ดังนี้ (อ้างถึงใน เจริญ ไวรวัจนกุล, 2523)

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหากับวิธีสอน ความไม่เหมาะสมระหว่างหลักสูตรกับผู้เรียน และความดีของคุณภาพของนักเรียนหลังจากผ่านกระบวนการทางหลักสูตรแล้ว

2) ปัญหาด้านอุปกรณ์การศึกษา ได้แก่ ขาดแคลนอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่สามารถผลิตอุปกรณ์การสอนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีค่าการสอนมากเกินไป ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา และครูผู้สอนขาดการนิเทศการใช้อุปกรณ์ทางการศึกษา

3) ปัญหาการขาดแคลนครู ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดแคลนอัตราครูที่มีความจำเป็นมากในการจัดการเรียนการสอน เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ โรงเรียนขนาดใหญ่มีอัตราครูเกินกว่าจำนวนนักเรียน ไม่มีการเกลี้ยอัตราไปสู่โรงเรียนขนาดเล็ก และสุดท้ายโรงเรียนมักจะประสบกับความไม่สมดุลระหว่างครูผู้สอนกับจำนวนนักเรียน โดยรัฐจัดอัตราบรรจุในแต่ละปีให้แต่ละโรงเรียนน้อยมาก

4) ปัญหาภายในสถานศึกษา เป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติด้านวิชาการตกต่ำ ได้แก่ ครูขาดสอนหรือไม่เข้าสอน ครูแตกความสามัคคี ผู้ปกครองไม่เข้าใจครูผู้สอน การเรียนซ้ำชั้นของนักเรียน ครูได้รับการนิเทศน้อย ครูได้รับสวัสดิการน้อย ขาดแคลนอุปกรณ์การจัดการเรียนการสอน และปัญหาเรื่องข้อสวาระหว่างครูกับนักเรียน

5) ปัญหาค่านิยมทางการศึกษา ได้แก่ การเรียนที่ผู้เรียนมุ่งหวังความสำเร็จคือจบชั้นสูงสุดเป็นเกณฑ์โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ จึงทำให้มีบุคคลมีวุฒิทางการศึกษาสูงแต่คุณภาพต่ำ และการมุ่งเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงโดยมิได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถของตัวผู้เรียนเอง

สรุปจากปัญหาที่กล่าวมากว้างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นปัญหาที่พบและเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ปัญหาที่ผู้วิจัยพบมาคือ ปัญหาด้านขาดแคลนอุปกรณ์ทางการศึกษา ปัญหาการขาดแคลนอัตรา

กำลังครู และปัญหาในสถานศึกษา เช่น การขาดการนิเทศ ครูขาดสอนหรือไม่เข้าสอน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านวิชาการด้านต่างๆ มีมาตรฐานที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบัน พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับงานที่ผู้วิจัยกำลังปฏิบัติโดยตรง และจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ และที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้อีกประการหนึ่งก็คือ การขยายโอกาสทางการศึกษา หรือการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการบังคับให้เรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขยายเป็นการศึกษาภาคบังคับให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้นการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ตามมา เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่และอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะมีมากหรือน้อยนั้นผู้วิจัยยังไม่สามารถสรุปได้จึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อหาทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ที่จัดให้กับนักเรียน และบริการเกี่ยวกับวิชาการอื่นๆ ให้กับบุคลากรภายในสถานศึกษา และเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา

3.2 เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหา การปฏิบัติงานด้านวิชาการ จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยแบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

1.3 สมมติฐานการวิจัย

งานวิชาการเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการให้กับเยาวชนของชาติ ซึ่งไม่ว่าจะมีปัญหาใดๆ ก็ตาม งานด้านวิชาการก็ต้องดำเนินการต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งปฏิบัติทุกเรื่องที่เป็นนโยบายของหน่วยเหนือสั่งการลงมา โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่จะมีการปฏิบัติงานวิชาการทุกด้านคล้ายกัน เพื่อให้บรรลุหรือประสบผลสำเร็จตามนโยบายไม่ว่าจะปฏิบัติได้มากหรือน้อยก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียนแต่ละขนาดที่กระจายกันอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนขนาดใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาล โรงเรียนขนาดกลางจะอยู่ในเขตชานเมืองและโรงเรียนขนาดเล็กจะอยู่ในเขต

ชนบทที่อยู่ห่างไกลออกไป หากพิจารณาจากสภาพความเจริญของสิ่งแวดล้อมซึ่งโรงเรียนขนาดต่างๆ ตั้งอยู่ ปัจจัยเกื้อหนุนและความพร้อมด้านต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และอื่นๆ โรงเรียนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเทศบาลน่าจะเอื้ออำนวยให้มีการปฏิบัติได้ดี และมีประสิทธิผลมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดกลางและขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองและชนบทที่อยู่ห่างไกล

เมื่อโรงเรียนมีสภาพการปฏิบัติงานได้มาก ย่อมสามารถแก้ปัญหาเชิงปริมาณของสิ่งที่พึงปฏิบัติได้มาก ดังนั้นจึงเหลือปัญหาที่จะปรับปรุงแก้ไขน้อยโดยยึดถือตามเงื่อนไขที่ว่า สภาพการปฏิบัติและปัญหาอยู่คนละขั้วของเส้นต่อเนื่อง (Continuum line) เดียวกัน เมื่อมีสภาพการปฏิบัติมากจึงมีปัญหาน้อยและเมื่อมีสภาพการปฏิบัติน้อยจึงมีปัญหามากเมื่อไม่มีการปฏิบัติก็ไม่มีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก
- 2) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
- 3) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่มีสภาพการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน
- 4) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ มีปัญหาในการปฏิบัติงานต่างกัน

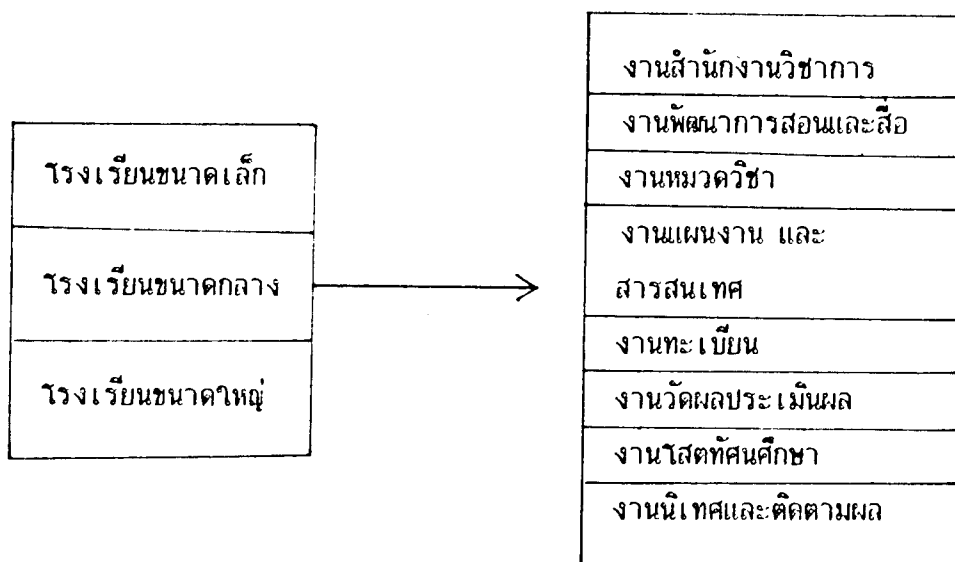
1.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 1) ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรต้น คือ ขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกเป็น 3 ขนาดคือ
 - (1) ขนาดเล็ก
 - (2) ขนาดกลาง
 - (3) ขนาดใหญ่
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 8 งาน ดังนี้
 - (1) งานสำนักงานวิชาการ
 - (2) งานพัฒนาการสอนและสื่อ
 - (3) งานหมวดวิชา
 - (4) งานแผนงานและสารสนเทศ

- (5) งานทะเบียน
- (6) งานวัดผลประเมินผล
- (7) งานโสตทัศนศึกษา
- (8) งานนิเทศและติดตามผล

ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 1 แสดงโครงสร้างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้ คือข้าราชการครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2537 จำนวน 401 คน

การปฏิบัติงานด้านวิชาการตามขอบข่ายงานของโรงเรียน จำนวน 8 งาน ดังนี้

- 1) งานสำนักงานวิชาการ
- 2) งานพัฒนาการสอนและสื่อ
- 3) งานหมวดวิชา
- 4) งานแผนงานและสารสนเทศ

- 5) งานทะเบียน
- 6) งานวัดผลประเมินผล
- 7) งานโสตทัศนศึกษา
- 8) งานนิเทศและติดตามผล

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่า ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนแต่ละขนาด และตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งเป็นความหมายของศัพท์บางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1) ปัญหา หมายถึง การที่ผู้บริหารหรือ ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านวิชาการแล้วไม่เป็นไปตามความต้องการ ความคาดหวัง หรือความคิดเห็นของตนเองในการปฏิบัติงานด้านวิชาการทั้ง 8 งาน
- 2) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 499 คน
- 3) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 - 1499 คน
- 4) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1500 คนขึ้นไป
- 5) สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา เขตการศึกษา 11
- 6) โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครราชสีมา ไม่รวมโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
- 7) ฝ่ายบริหาร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา
- 8) ฝ่ายปฏิบัติการสอน หมายถึง หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้างาน และ ครูปฏิบัติการสอนอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2537
- 9) การปฏิบัติงานด้านวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานตามภารกิจของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยงานครอบคลุม 8 งานคือ งานสำนักงานวิชาการ

งานพัฒนาการสอนและสื่อ งานหมวดวิชา แผนงานและสารสนเทศ งานทะเบียน งานวัดผล ประเมินผล งานโสตทัศนศึกษา และงานนิเทศติดตามผล

10) งานสำนักงานวิชาการ หมายถึง งานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ด้านวัสดุ-อุปกรณ์ต่างๆ การจัดเก็บและรวบรวมตลอดจนตกแต่งสำนักงาน ที่เกี่ยวกับวิชาการในทุกๆด้าน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ จากบุคลากรภายในโรงเรียนได้

11) งานพัฒนาการสอนและสื่อ หมายถึง งานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน หลักสูตร การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การเผยแพร่ความรู้ทางการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การเสนอข่าวสารต่างๆ

12) งานหมวดวิชา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร นิเทศการสอนในหมวดวิชา การจัดทำแผนการสอน การจัดซื้อ จัดหา หรือ การซ่อมอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน จัดส่งบุคลากรในหมวดเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ การจัดสอนซ่อมเสริม ติดตามผลการเรียนของนักเรียนภายในหมวดวิชา ประเมินบุคลากรในหมวดวิชา

13) งานแผนงาน และ สารสนเทศ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งของโรงเรียน ครู-อาจารย์ นักเรียน และชุมชน วางแผนเกี่ยวกับใช้จ่ายงบประมาณของแต่ละฝ่าย หมวด งาน ควบคุมการใช้จ่ายให้เป็นระบบ ประเมินผลการใช้งบประมาณแต่ละโครงการของฝ่าย หมวด งาน และสรุปภาพรวมเมื่อสิ้นปีการศึกษา

14) งานทะเบียน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลประวัติการศึกษาของนักเรียนทุกคนในโรงเรียน สถิติต่างๆของนักเรียน การจัดซื้อ จัดหาวัสดุ - อุปกรณ์และแบบฟอร์มต่างๆ การลงทะเบียน การรับมอบตัว การลาออกของนักเรียนทุกคน การจัดทำเอกสารรับรองผลการเรียนของนักเรียน

15) งานวัดผลประเมินผล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการวัด และ ประเมินผล นักเรียนในรายวิชาต่างๆ ควบคุมและติดตามงานด้านการวัดผลทุกด้าน จัดทำข้อสอบมาตรฐาน

16) งานโสตทัศนศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนด้านการเรียนการสอน ในด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนในรายวิชา การซ่อม การสร้างสื่อการให้บริการเกี่ยวกับวัสดุ-ครุภัณฑ์ต่างๆ

17) งานนิเทศและติดตามผล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพทุกๆด้าน เช่น วิธีการสอน การผลิตสื่อ การทำแผนการสอน การวิเคราะห์ข้อสอบ

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

- (1) ได้ข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา
- (2) ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เพื่อนำไปกำหนดนโยบายด้านวิชาการของโรงเรียน
- (3) ได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหา ความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครู - อาจารย์ใน การปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา
- (4) สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ใน การปรับปรุงงานด้านวิชาการต่อไป